EL CAMÍ

SETMANARI VALENCIANISTA

Any III — Número 126

VALENCIA 11 DE AGOST DE 1934

Els ajuntaments bascs han acordat celebrar eleccions demà.

La paraula de la Pàtria

Acaba d'aparéixer un llibre on es recullen un gran nombre d'articles periodístics d'En Prat de la Riba i el resultat ha estat la gran acollida i l'interés que ha despertat la seua publicació.

Sembla una mica paradòxic en estos mesos d'estiu augurar l'èxit d'un llibre quan la gent abandona la ciutat i invadix de ple el camp i la platja. Però no podia passar desapercebuda una obra d'En Prat de la Riba que ve a ser com una vibració de la mateixa Pàtria.

Llegint-la hem de tindre fe en els destins de la Pàtria. La Pàtria no és cap camisa que canvia de color segons la moda, sinó que és quelcom més intim, un sentiment que ix de lo més fondo de la nostra ànima. Per esta raó mentre no aparega cap fenomen que destruixca la Pàtria, un llibre que ens parle d'Ella, dels aconteixements esdevinguts bé per a combatre-la o enaltir-la, no pot aparéixer als aparadors de les llibreries indiferent, sense que ningú li dedique uns moments. De ser així un poble perdria tota la seua personalitat, tot el seu dinamisme, i els hòmens es degradarien, caurien en la baixesa de ser absorbits per estranys i no saber amar el seu mar, el sol de la seua terra ni la seua pròpia família. I Catalunya demostra ser un poble viu format pel seu esperit de grandesa històrica. Poble responsable, acostumat a batallar contra els elements més impenetrables fins conseguir els seus anhels de llibertat.

¿I quin dubte cap que una de les proves més dures per les que ha passat el catalanisme data des dels darrers anys del segle passat, quan el moviment renaixentista iniciat per Aribau es decantava cap a un moviment polític, recollidor de totes les palpitacions de la Catalunya estricta? Hi hagueren hòmens que en nom d'una pàtria més gran s'oposaren al moviment català que cada dia prenia més increment; hi hagueren hòmens també que, dient-se catalanistes, al transcòrrer dels anys la seua força catalanista es debilitava i més bé defensven el problema per les seues ambicions personals que no per una inclinació espiritual. Però Catalunya ha pogut combatre als seus enemics de dins i de fora.

Qui vullga comprendre pregonament el problema català que tantíssimes passions ha suscitat, deu recórrer a obres com la de Prat de la Riba.

A l'edició dels articles de Prat de la Riba li passa lo mateix que a la publicació que s'està duent a terme de les obres de Maragall. Els dos, Prat de la Riba i Maragall, morts, parlen de Catalunya i d'Espanya com si vixqueren en l'actualitat i es veren portats per la onada política que hui banya tota Ibèria.

La història es repetix. Seran atres hòmens els que dirigixquen la política del món; atres modalitats polítiques, però els fets es repetixen. Tambaletja Europa i el món davant els fets criminals d'Austria. Hom ha parlat d'una nova guerra i ha fet ressaltar la coincidència del mes: juliol del 14, juliol del 34, sense reparar amb els resultats desastrosos que ens portà l'última i de la qual encara patim les conseqüències. A Espanya ha tornat a eixir la veu de la *Marcha de Càdiz*, la mateixa que fa prop de quaranta anys aparegué quan apassionava el problema antillà i no es trobava cap atra solució que "el último hombre y la última peseta"

Ha hagut un polític espanyol que ha parlat de les dues Espanyes, la dels Austries i Borbons i la dels defensors dels drets nacionals d'Ibèria. Les dues, com a principis del moviment polític català, estan front a front. Si vixquera Prat de la Riba defendria la voluntat de Catalunya, i si es trobava entre nosatres Maragall, tornaria a escriure davant l'amenaça dels centralistes: "Quina paraula que un poble haja fet santa ha segut mai aturada pels mausers? Els mausers foraden parets, foraden hòmens, maten hòmens; però on has vist mai que una bala de fusell mate una paraula? Al contrari, les paraules ne viuen d'això; i en prenen un increment; la sang vessada els dóna una realitat, que pobre d'aquell que s'hi trobe al davant d'una paraula ensagnada! Malaurat aquell que té tan mort el sentit que li calga sang per a entendre una paraula!"

M. PEREZ

Barcelona, juliol 1934.

Per la nostra llengua

Sobre un projectat homenatge

Entre les iniciatives naixcudes al caliu de la III Setmana Cultural Valenciana n'hi ha una que, especialment, atrau la nostra particular simpatia. Ens referim al projecte d'homenatge al P. Lluis Fullana per la publicació, en 1915, de la seua *Gramàtica*, fet que va marcar una fita brillant en el moviment ascencional de la renaixença lingüística valenciana.

El P. Fullana amb sa valuosa aportació va desarmar totalment als que combatien els nostres afanys de normalisació del valencià amb l'argument que esta llengua no podia ser estudiada científicament per la carència d'una Gramàtica i d'un Diccionari. Per dissort, a raó era de força, puix aleshores sols podíem aportar com a material d'estudi alguns assaigs tan plens de bona intenció com d'insuficiència científica. La *Gramàtica* del benemèrit P. Fullana, d'orientació més o menys encertada segons opinió dels tècnics —que en això no hem d'entrar—, fón el primer treball seriós de sistematisació que vea la llum d'ençà de la Renaixença. Ell va iniciar entre els valencianistes la preocupació per este gènere d'estudis. Pot dir-se per tant que el P. Fullana ha estat un dels principals propulsors de l'actual renaixement lingüístic, que, fins l'aparició de la *Gramàtica* del savi franciscà, havia estat reduit al conreu de la poesia, però en un estat d'anarquia que fea possible que cada poeta tinguera unes idees i unes normes particularíssimes que no responien a cap criteri científic.

Gràcies a aquella preocupació i a aquell anhel a què abans alludiem, han anat sorgint entre els jóvens de hui alguns especialistes que ens fan concebre falagueres esperances. Al P. Fullana es deu haver posat sobre el tapet el problema de la necessitat de l'estudi del valencià amb un criteri científic, en un pla que mai havia assolit. Per això les Normes Ortogràfiques adoptades modernament per tots els escriptors valencians, són conseqüència llunyana d'aquell fet que ara es tracta d'enaltir.

Molt just i encertat el projecte d'homenatge suggerit per Carles Salvador en les darreres lliçons de Llengua Valenciana que ha professat en el decurs de la passada Setmana Cultural.

A ell deuen aportar la seua adhesió i entusiasme els escriptors, en primer lloc, i en general, els que desitgen la normalisació del valencià. Tots estan en el deure de valuar com es mereix l'esforç, encara no agraït, i l'enorme servici que el P. Fullana féu al nostre idioma amb la confecció de la seua *Gramàtica Valenciana*. Seria una manca de patriotisme que regatejàrem la nostra adhesió per el fet de trobar-se més o menys d'acord amb les teories sustentades per l'autor. Hem de tindre en compte tan sols la trascendència del desinteressat treball del gramàtic i el considerable impuls que el valencianisme deu, per eixe fet, al seu benemèrit autor.

Ara bé; com nosatres voldríem que l'homenatge consistira en alguna cosa eficaç i de profit per a la nostra causa, creem que, a banda els actes que en honor del P. Fullana es puguen realisar, tal volta lo més indicat fóra dur a terme un treball que alguna volta ha segut comentat entre nosatres i potser que àdhuc iniciat i tot. Es tracta d'oferir al P. Fullana el seu *Vocabulari Valencià-Castellà* girat al Castellà-Valencià. No cal encarir la utilitat que a tots els valencians prestaria este Vocabulari.

El treball seria factible només amb que una cinquantena d'amants de la nostra llengua s'oferira a omplir paperetes, treball per al qual no es precisa cinguna preparació.

Brindem la idea al Centre d'Actuació Valencianista, que ha acullit la idea de l'homenatge, o a la Protectora de l'Ensenyança, l'entitat que es crega més indicada per a l'organisació de la tasca.

La realisació d'este projecte seria la millor manera de perpetuar amb un guany per a la nostra llengua el record d'agraiment a qui així ha dedicat el seu esforç a treballar-la i enaltir-la.

DANIEL TOSSAL

L'intransigència al valencianisme?

Un dels més greus defectes del caràcter valencià radica en la intransigència. Si hom observa detingudament les nostres pròpies característiques, s'adonarà prompte d'una manca de comprensió del valencià cap els que no pensen com ell. D'ací naix no ja la nostra intransigència meridional característica, sinó també la crítica acerba, que motiva en el curs de la nostra història les lluites que posen en dol la terra valenciana.

Cap d'estes manifestacions poden ser per al nostre País Valencià un segell de glòria, ja que constituixen uns abominables defectes que devem combatre eficaçment, posant per la nostra part la màxima transigència i comprensió per tal d'aconseguir la unió dels valencians.

Però no és el nostre propòsit senyalar tan sols un mitjà de correcció en general, com semblava en primer terme. Només volem fer unes consideracions aprop d'estos defectes que van, per ara, obrint-se camí per dintre el sentiment valencianista, constituint gairebé un difícil obstacle per a la nostra causa.

Si hom ha observat els darrers esdeveniments valencianistes, haurà pogut constatar quant afirmem. Diferents causes han motivat estes intransigències que posen en perill el bastiment del nacionalisme valencià. Conflictes i més conflictes, han estat plantejats sense atre resultat que afonar més i més les nostres diferències. Incidents, lluites personalistes, criteris tancats, fan dividir als valencianistes, amb un resultat clarament explicable: apartament de molts elements, reducció de la massa valencianista a petites fraccions sense la força que al valencianisme li cal.

No és la ja *impossible* (?) de solucionar divisió dels valencianistes en dretes i esquerres; són inclús els més petits motius, les més xicotetes menudències, les que són aprofitades per a dividir-nos. Però, pensem, hom s'adona del perill que posem al valencianisme? Sabran alguns de la responsabilitat? Però és possible que estes persones estiguen convençudes del valencianisme? Difícilment podríem respondre a estes qüestions...

Hui ja no sols hom es contenta en dividir en tres fraccions principals al valencianisme (dreta, centre i esquerra); es pensa, sense dubte, en conseguir encara més i més les fraccions.

A on anem així? Al fracàs rotund, seria la més alequada contestació.

Portem nosatres alguns anys dintre el valencianisme militant; hem viscut a diferents i ben distintes entitats; en un principi hom no podia arribar a reconéixer estes intestines i perilloses lluites; potser el fervor patriòtic omplia totes les actuacions i les discusions. Més avant..., més avant no sabem explicar-nos per què, apareixien els primers símptomes de descomposició: catalanisme i anticatalanisme. Després, dretes i esquerres i finalment, la vida impossible dels dos sectors que obliga a la divisió.

La Historia ja senyalarà quin dels dos sectors fón el més intransigent i el més culpable del fraccionament i al nostre concepte el menys valencianista...

En atres bandes foren els càrrecs els que motivaren les divisions i impossibles solucions i per lo tant el difícil triomf de l'entitat.

En passat hem posat els exemples; podríem, però, posar-los en present, disortadament, clar és.

No podem comprendre quins malèfics instints mouen a alguns; cóm és possible que no puguen arribar a una concòrdia entre els diferents sectors, *ni culturalment* tan sols, com s'ha demostrat recentment.

No obstant, hom pot arribar a la conclusió que l'intransigència s'ha fet amb el valencianisme.

Cap a on anirem així, és impossible de determinar; però si cal senyalar que estos són simptomes no de renaixement, ans al contrari, de la descomposició, que vol dir decadència.

Si hom creu com nosatres que d'esta forma és quasi impossible el conquerir per a la causa elements i membres, cóm avançar el valencianisme? No pot menys que seguir el que en termes generals diem al principi: màxima transigència i comprensió, per vore si conseguim la unió que fa la força i conduix al triomf.

ROBERT MORODER

València 25 juliol 1934.

Ferros MATEU

Guillem de Castro, 5

VALENCIA

Toponímia

De com escriure l'onomàstica

(Conclusió)

II

Tanta, quant menys, importància tenen els topònims, quanta els noms de persona. Estos servixen per a distingir als individus humans, a la conversació i l'escriptura; aquells, per a fer lo mateix amb els llocs.

Al poble li és més necessària la toponímia que el Registre de la propietat i el Catastre. Estos interessen a la part del poble propietària i al Fisc, mentre que aquella li cal a tot el qui haja d'usar-la per a orientar-se entre els diversos llocs, siga propietari d'ells o no.

Tots haureu deprés que la Geometria es va originar a l'Egipte per la necessitat de recadastrar els terrenys desdibuixats per les inundacions periòdiques del Nil; doncs bé, és segur que açò els caldria rònegament al Fisc i als latifundiaris, ja que el Pare de l'Egipte deixaria incòlume la toponímia, i el poble continuaria assabentat, exactament, d'on es trobaven els llocs.

Es comprén perfectament que a l'element oficial li baste una ciutat amb carrers numerats o un terme municipal catastrat per polígons i triangles innominats i amb nombres; mes no podem comprendre viles ni ciutats on el poble no s'oriente batejant llocs a la seua manera: carrer de les Mantes, de la Séquia, de l'Hostal del Racó, de la Llonganissa...; ni terme, ni predis, ni heretats: Racó de l'Olla, Algoleja del Molí, l'Aldàia, El Pou, La Caldederia, L'Estell, La Mata del Fanc, L'Abre del Gos...; i la persistència d'esta nomenclatura supera als mitjans oficials; car quan no hi romanen ni rastres de registres, allí està la toponímia heretada dels avantpassats, incomprensible i intraduible; més ferma i, encara, podem afegir que invariable: Aitana, Agra, Alèdua, Ambres, Ello, Endènia, Utxana, Oroque, Barraix, Berna, Benacloix, Buda, Buvap, Drova, Fracà, etc. Els hi ha a milers i per tot arreu.

Per ço que hem dit, la toponímia deu ser respectada sense traducció, quan siga contemporània, ço és, que estiga alls llavis del poble; acoblant-la a l'ortografia en ús, per a què este s'entenga; és a dir, que no hi haja una toponímia oficial i una atra popular, persistint eixe divorci que perdura entre el poble i la seua classe dirigent.

Encara hi ha que advertir que la traducció és inútil en la majoria dels casos, puix que no afig més llum; car manta toponímia o és ja enfora d'ús al lèxic —Nacla, Tollo, Toro, Tisneres, Bolomor, etc., o, encara que és traduible, no servix per a res la traducció per haver desaparegut les coses a què es referia: El Castellet, La Torre, El Carrascal (on solen haure pins o garroferes, o res), L'Alamera (on no hi roman ja pollancreda), etc.

Nosatres volguérem que, sinceramente, ens digueren els castellanisants la utilitat que reporta al castellà (fen cas omís dels valencians, com a reros a l'esquerra) el que es diga *calle de la Paz, de Caballeros, de la Bolsería, de Colchoneros...*, per compte de carrer de la Pau, dels Cavallers, de la Bossería, dels Matalafers...; tenint present que eixe utilitarisme si realment fóra necessari, ens portaria a absurdes com *calle de Don Buey*, per En Bou; *del Miguelito*, per Micalet; *el Trozo Alto*, pel Tossal... o a ridicles com el *Miguelete* i la *Ensalada*, per En Sala. El que no sap anar al carrer de Tal, lo mateix li té que siga valencià i que es diga carrer de Fulà, que castellà i es rotule *calle de Fulano*. Per açò la rotulació bilingüe dels carrers ens pareix una manera de perdre el temps; car deu ser rònegament en la llengua del país. La traducció essent inútil.

I lo que diem dels carrers ho fem extensiu als noms dels pobles i de lloc en general. ¿Voleu dir-nos la utilitat que trauran els castellans que es diga *Carcagente* per Carcaixent, *Mogente* per Moixent, *Alginete* per Alginet, *Alberique* per Alberic, *Játiba* per Xàtiva?... I al menys hi haguera unanimitat i correcció; car mentre persistixen, oficialment, Albuixec, Puig, Canet, Vall d'Uxó, etc., es troben *Torrente, Cuarte, Grao, Onteniente*, etc. Entenem que al traduir Pobla i Llarga per *Puebla Larga* es deu dir *Valbuena o Vallebuena* per Vallbona i aiximateix arribar a escriure *Sierra, Cuchara, Aceituna* i *Bien-Salida*, per compte de Serra, Cullera, Oliva i Beneixida. Ser o no ser.

Els noms de lloc contemporanis, doncs, deuen ser respectats en la llengua i en l'ortografia del país.

Solen exceptuar-se els que poguérem dir-ne topònims internacionals, que cada país se'ls sol traduir a la seua manera: Londres i no *London*, Anglaterra i no *Ingland*, Alemanya i no *Deutschland*, etc. I açò és degut a l'ús freqüentísim dels tals noms de lloc per tot arreu dels diversos pobles.

Tocant a la toponímia històrica, deu ser transcripta sense ninguna alteració, tal com ens fón tramesa pels documents originals, i rònegament es deu tolerar l'acob'ament al nostre alfabet, sense valenciansar, i tot lo més fidelment possible, quan pertanyguen a alfabet diferent: toponímia grega, hebrea, alarb, etc., sent, emperò, preferible que es done en la pròpia escriptura, encara que s'afegixca la transcripció al nostre sistema.

I com açò és un assumpte la qual matèria no s'exhaurix tan aines, fem punt fins atra ocasió, per a no lassar als pacients lectors ni a EL CAMI.

NICOLAU PRIMITIU

Es prega als subscriptors de fora que no estiguen al corrent en el pagament de les quotes, envien el seu import a l'administració per Gir Postal o en segells de correu. En atre cas els deixarà de ser enviat el periòdic

Fent CAMÍ

EL PATRIMONI

El comentari que posa el dumenge *Las Provincias* a les activitats dels concejals que s'han reintegrat a l'Ajuntament, és d'una *ingenuitat* que asusta i contrasta amb el silenci que li han vingut mereixent les activitats passades de la majoria.

No endebades parla també que la ciutat és un patrimoni. Açò ha estat, en efecte, per als que han actuat i ajudat la vida municipal en els darrers anys.

SUBSCRIPCIONS "PATERNALS"

Hem llegit que s'ha organisat una subscripció per a comprar la casa on naixqué el *Caudillo* i per a què la seua llar madrilenya passe a ser de la seua propietat. Sols falta que esta subscripció reba l'impuls dels ministeris i organismes i persones dependents, per a què ens trobem retrotraguts als temps en què el general Primo de Rivera escrivia les seues festives notes.

HISTORIETA ALEMANYA

El Dr. Goebbels ha declarat recentment que en lo successiu el to de la premsa alemanya serà més lliure. La crítica "constructiva" del règimen hitlerià serà d'ara en avant ben acollida.

Així, un hebdomadari berlinés prepara, segons es diu, un gran concurs. Els seus lectors deuran respondre a la següent pregunta:

"¿Què teniu que reprotxar al Govern del Reich?"

I la llista de les recompenses és anunciada com seguix:

Primer premi: Deu anys de treballs forçats.

Segon premi: Cinc anys de presó.

Tercer premi: Tres anys de camp de concentració.

LITERATURA D'ESTIU

L'estiu comporta varios trucos periodistics per omplir l'espai que deixa lliure l'actualitat política. Abunden les notícies fantàstiques referents a animals. *El Mercantil*, sense anar més lluny, publicava un article sobre "Un elefante citado ante un Tribunal, con riesgo de su cabeza, muere de impresión ante los jueces".

La història després d'este titulet tan bo, perd interés. Però no obstant, per a què judiqueu plenament vos donarem un petit fragment:

"Deseoso de inquirir los motivos de la irritabilidad del animal, que antes era de muy buen carácter, los jueces ordenaron la comparecencia *personal del elefante...*"

Ja està bé, veritat?

CONTE JUEU

Trobant-se a punt de morir el vell Moisés, taverner afamat, es dirigix als seus fills i els diu:

—Fills meus, vos aconselle que no abandoneu mai el meu comerç; no en conec cap que siga tan productiu. Fa cinquanta anys que l'exercixc i em done exacte compte, ho sé per experiència, que de tot es pot fer vi. Fins del raïm!

UN QUADRO QUE VIAJTA

Es parla entre artistes de les vegades que ha estat exposat el llenç d'un pintor, que serà exhibit novament a Xàtiva. I Cuñat compta la següent anècdota:

—En la meua Exposició de la Patronal tenia un interior d'alqueria que vaig pintar el segle passat. Ha figurat a vàries exposicions d'Espanya i l'estranger (que enumera). Doncs vingué un senyor a qui li havia agradat i em demanà el seu preu. El preu?, em vaig dir. I després de calcular lo que havia viatjat i per tant lo que em costava diguí, amb espant del meu interlocutor: Deu mil pessetes! Es clar, no el vaig vendre.

Un contertuli afegí per tot comentari:

—Ja li podies haver comprat un quilomètric.

ELS FETS DE LA SETMANA

5. Amb la Batalla de Flors es tanca la Fira de Juliol.

Es celebra la sessió inaugural del Congrés Internacional Esperantista.

7. Es clausura el Congrés Esperantista.

7. El Govern acorda declarar ilegals les eleccions que projecten els Ajuntaments bascs.

9. Es transforma per decret la Ponència Tarongera en Comissió Tarongera de *Levante*.

★

6. Al poble d'Oca s'enfondra un pis on celebren un banquet els assistents al Congrés de Ciències, i resulta morta una congresista i quaranta ferits.

★

3. Ha estat fixada la data del dia 19 perquè el poble es pronúncie per mitjà d'un plebiscit sobre les mesures adotades per a la successió del Mariscal Hindenburg.

7. El Mariscal Hindenburg és soterrat a Tannenberg.

8. El Govern austriac ha donat el placet a von Papen.

Actuació Valencianista

Jocs Florals a Torrent

El Círcol Católic de Torrent, amb motiu de les noces d'or de la seua fundació, ha organisat uns Jocs Florals en la nostra llengua.

Al cartell, a més dels premis ordinaris hi figuren abundants premis extraordinaris. Els treballs podran presentar-se fins el dia 15 de setembre, al senyor Josep Peris, Santa Bàrbara, 7.

Manuel Sanchis Guarner

IV

La Llengua dels Valencians

L'ESTEL
Quaderns d'Orientació Valencianista
València

Preu del eixemplar
1'50 pessetes

Col·lecció L'Estel

SERIE LITERARIA

1. *L'espill a trossos*, per Almela i Vives (esgotat), 2'50 ptes.
2. *Blasco Ibáñez i València*, per J. Just Gimeno, 3'50 ptes.
3. *Vocabulari Valencià - Castellà*, per Joan de Resa (esgotat), 2'50 ptes.
4. *Proses de viatge*, per E. López Chavarri (esgotat), 2'50 ptes.
5. *Icar o a Impotència*, per Artur Perucho, 2'50 ptes.
6. *Contes per a infants*, per Joaquim Reig (esgotat), 2'50 ptes.
7. *La poesía valenciana en 1930*, pessetes 2'50.
8. *Mistral i Llorente*, per Teodor Llorente, 4'00 ptes.

QUADERNS D'ORIENTACIO VALENCIANISTA

1. *Concepte doctrinal del valencianisme*, per Joaquim Reig, 0'50 ptes.
2. *Vocabulari Ortogràfic Valencià*, per Carles Salvador, 2'00 ptes.
3. *El País Valencià*, per F. Mateu i Llopis, 3'50 ptes.
4. *La llengua dels valencians*, per Manuel Sanchis Guarner, 1'50 ptes.
5. *Lliçons de Gramàtica: Curs d'Ortografia Valenciana*, per Carles Salvador, 1'50 ptes.

Les demandes poden fer-se a EL CAMÍ, Centre d'Actuació Valencianista, Av. Nicolau Salmeron, 2, i a Acció d'Art, Redempció, 8 - Valencia

RENOVACIO TIPOGRAFICA.-A. GUIMERA, 5.-TEL. 10843

Ferreteria

EL POAL

La més antiga i acreditada

Enric Izquierdo

Plaça Mercat, 27 - Tel. 12.237
C. Molí Na Rovella, 13 - Tel. 13.544

Fabricació de taulers, i xapes selects en tota classe de fustes

Salvador Vilarrasa

Jesús, S. V. S.
Teléfon núm. 12.221
VALENCIA

Sucursal en Barcelona:
Marqués del Duero, 127
Telefon núm. 34.359

Académia del PATRIARCA
(de Morante Borrás)

1.ª i 2.ª ensenyança
Comptabilitat, Batxillerat.
Magisteri, Comerç, Oposicions

100 % TOTS els alumnes aprovats en els darrer exàt mens celebrats en els Centres oficials d'aquesta ciuta-

Valencia -CORRETGERIA, 28

Senyal de pas lliure

tindreu quan matriculeu vostre automòbil o vos despatxe el carnet de xófer

SENENT

Legalisació Automobilista

Colom, 58
Tel. 12346

Felip Albiol

Successor: JOAN ALBIOL

Accessoris per a màquines
Corretges : Lubrificants
Ferramentes

SERRA-CINTA «ELEFANTE»

Háuria, 3 ◆ VALENCIA

TELEFON 10907

Optimisme i inconsciència

A mida que el temps avança, anem els nacionalistes saturant-nos del goig de vore convertits en realitat els augaris de la transformació de l'univers, en allò que es referix a la vida dels pobles opresos per el despotisme i la ignorància i que l'imperialisme unitarista té bé a cura desvirtuar davant de les mases, per a què la vida evolutiva dels pobles no els produixca els transtorns més complexes i dificils a resoldre dins la política absurda d'estos Estats.

Veem que els que tenen un criteri estret que jo crec més a to amb les conveniències i egoïsmes d'estomag, que li han produit al desenvolupar-se dins els organismes polítics tan corromputs, no es deixen perdre les posicions preses ni cedixen a la realitat ben palesament demostrada en la vida dels pobles de tot arreu del món que conquistaren la seua llibertat o estan propers d'obtindre-la.

Air fón Irlanda, Rússia, Letònia. Lituània i atres més; hui es convulsionen les mateixes aspiracions a la India i Filipines; demà serà Bascònia. Catalunya Alsàcia. I quan no es vol transigir amb la realitat de la vida i la llei natural que tot quant s'ha desfigurat per els fenòmens produits a la terra siguen a son temps tornats al mateix cau natural, que cada una de les races, pobles i llengues que existixen són orgue del gran cos de la vida i que tots es complementen amb el resto de l'individu; que vivim en una vasta federació i que quan una raça, un poble, una llengua prevalix sobre les demés, l'equilibri es trenca i tots sufrim quelcom de mal a conseqüència d'eixe desgavell que cada una de les transformacions evolutives porta per si mateix. Com que encara està sols en l'esperit de la lletra, i no de tothom que, cada una de les races i de les llengües té tan de dret a la vida i a desenvolupar-se lliurement en la seua forma i manera més apropiades o convenients.

La incomprensió, la hipocresia per banda d'uns, la indiferència per atres, que tant patim a la Península, enfilen els assumptes per les dreceres més absurdes les persones que creuen estan a la cura de dirigir les mases utilisant la intelligència, en benefici dels egoïsmes més ran de terra i per tant ben poques vegades per damunt dels seus apetits d'estòmac.

Heus ací com a cada conflicte que surt entre l'Estat espanyol i Catalunya, veem amb la major insinceritat i cinisme fer-la plena d'insults i improperis, a l'ensems que als valencians se'ns afalaga amb una adulació sense limits que surt de l'exèrcit de tots quants es preparen a tindre un lloc en les files de la burocràcia espanyola per a fer la *seua* carrera i els seus acomodaments a costa de la inconsciència i ignorància del poble i per tant mancat de tota dignitat moral i espiritual.

Encara que tenim la sort (ixi pense jo) de la ventaja que representa l'analfabetisme en què l'Estat manté al poble (que espere el mantinga fins que pugam nosatres assolir l'alçament de l'esperit del mateix), que li produix este analfabetisme la feblesa i indiferència hui tan característica, sobre tot en la nóstra joventut, és dolorós vore que esta gent que dirigix la política espanyola, cóm enverina l'ànima del poble i fomenta un odi contra Catalunya per a què els produixca ixi la perpetuitat del lloc que ocuparen en el difícil carafal de la política.

Si este poble es fixara bé, voria a quin grau de falsetat arriba esta classe de politics per a sostindre el seu lloc, i per damunt, damunt, sense cap estudi fatigós, sinó simple i senzill, voria que quan surt l'Estatut catala, tothom rebota i comença els atacs al poble que vol ser lliure i van acompanyats de les adulacions d'oferir a Valencia aquelles aventages que concediren a Catalunya quan era dòcil i espanyola (?)...

Aleshores tornen a la palestra el directe, l'autopista, els arancels protectors a l'agricultura valenciana, etc., etc., sent per lo regular ben graciós que sempre sol remenejar-ho aquell que no conseguí un acta o qualsevol cosa pareguda i que fent mèrits i congraciant-se amb el seu partit li donaran a la pròxima rebolica política la credencial per a què a València, la terra de promisió, puguen traure el resquit i puguen obtindre tot quant demanen per a... ells.

Què direm de València port d'Aragó, dels dispendis que es feren per les corporacions de València i afalacs, àdhuc retolar el millor pont al salvador de l'economia marítima valenciana? Puix... res, que quedà tot en son lloc natural, perquè Tarragona està a més curta distància, millor situació geogràfica i econòmica per als aragonesos i que les nostres corporacions feren una volta més el joc a les necessitats polítiques dels partits espanyols.

Darrerament es preocupen fent creure a l'exportador que el mercat interior de la Península consumirà lo que no podem llançar al mercat estranger per les represàlies arancelàries que prenen contra Espanya, i per a l'home conscient i per a qui recorre l'Espanya, troba el mateix resultat que els anteriors, perquè mai no faran consum d'estos productes sucosos nostres, no per manca de comunicacions, sinó per pobresa i per falta d'agradar, a més a més que per a un consum mitjà tindria que augmentar el mercat interior en trenta milions més d'ànimes. Encara ixi i tot, com estan cecs els valencians i són inconscients, s'entusiasmen amb açò i obliden o creuen no necessari d'examplament de la via Carcaixent-Dénia.

Me diran que amb la llei de conreus promulgada a Catalunya i tan combatuda, ací no s'han ficat, i puc contestar que havia prou distracció en la descomposició política que patixen els partits; però encara ixi i tot, podem dir que en el conflicte de traspàs de serveis dels ports de Catalunya, ja se'ns afalaga, fent-se reunions, crides, comités i tot quant ve al cas per distraure-nos, dient que ens faran una gran obra franca i port franc a València per a volcar la gran potencialitat industrial i agrícola de la *meseta* (?) sobre esta terra benéida i confiada. I, amics, ja n'hi ha prou..., que el dia 15 de setembre s'inaugura el servei de aeroplans entre Valencia i Madrid, *por la necesidad sentida ha tiempo por nuestros diputados autonomistas* i per a anar a Alacant, tros del nostre País tan volgut i estimat per nosatres com qualsevol atre, cal pensar-ho quinze dies abans, perquè ens sembla es troba a la Indo-Xina.

No cregau que és poc de favor que es féu els valencians que de bona fe admeteu estes coses, si penseu que se vos oferixen sempre com a represàlia contra uns o atres, i que damunt se vos burlen no donant-vos sinó coses tan poc útils com lo darrerament apuntat, als interessos econòmics comuns a tots nosatres.

Quin paper féu? No és vergonyós que mai no es conseguixca res per justicia i sols s'arribe a oferiments *a falta de buenos?* Que som joc i burla de tots? Que les coses es fan quan no hi han baixes passions? A Bascònia no ocurrix lo mateix que a Catalunya? Per què no demanen també les donacions que li féu l'Estat espanyol? Per què no demanen fronteres i duanes per a Bascònia? I açò està clar; per a esta gent no és un perill Bascònia en relació al País Valencià, perquè és caràcter distint, llengua distinta, personalitat distinta, distància llarga i entrebrancada per l'Aragó, i Catalunya sí que és un perill, per afinitat de llengua, d'història, de costums semblants, per raça i perquè sols ens separa les fites capricioses d'una divisió provincial i car estan interessats per tot i tot en fomentar l'odi i menyspreu entre ambdós paisos, involucrant-ho tot per a què no s'entengam i no vinga l'evolució de la que fón un dia la forta confederació de pobles de parla germana i agrane d'una vegada per a sempre totes les deformitats que llançà el món en estos segles, naixent les generacions que porten el cervell vora el melic i a les bolxaques del xopeti. Però se'ls acaba, se'ls esfuma i açò va resultant realitat.

L. MARTINEZ I VIDLA

5 agost 1934.

LLETRES

"El Vers Valencià"

El número 4 d'estos quaderns publica una fotografia de la senyoreta Desamparats Sarhtou, regina dels Jocs Florals, i les següents composicions:

"Jocs Florals, Reverència"; la poesia que ha obtingut la Flor Natural de 1934, de Bernat Ortín; "De la visita a la Regina", per Bayarri; una poesia de la mateixa regina, senyoreta Ampar Sarthou; obra de Mossén Vinyoles desdenyat de sa enamorada (segle XVI); "L'enveja", d'Alfred Sendín; "Dos d'Agost", de Borràs Jarque; "Serafina", de Vicent Ferrer; i vàries composicions presentades a la Taula de Poesia, extretes de les carpetes de Tomàs Miró, Gayano, Asencio i Carles Salvador.

Curset de Morfologia per Correspondència

Patrocinat per l'Associació Protectora de l'Ensenyança Valenciana, baix la direcció d'En Carles Salvador i la correcció dels exercicis a càrrec del Departament de Cultura del Centre d'Actuació Valencianista.

LLIÇÓ XX

L'ADVERBI

1. L'adverbi modifica i determina la significació del verb. Ixi com l'adjectiu s'unix al nom, l'adverbi s'unix al verb expressant alguna circumstància de lloc, de temps, de manera de l'acció del verb.

2. Hi ha diferents classes d'adverbis. Les principals són: de *lloc*, de *temps*, de *manera*, de *quantitat* o de *grau*, d'*afirmació*, de *negació*, d'*ordre*, de *dubte*.

A més a més, hi ha *locucions adverbials*.

3. Adverbis de lloc:
ací, aquí, allà; ençà, enllà; arreu, enlloc; dins, fora, endins, enfora; davant, darrere, endavant, endarrere; damunt, davall, amunt, avall; dalt baix; prop, lluny...

Ex.: *Vine ací, està prop, fes-te endavant...*

4. Adverbis de temps:
ara, adés, abans, després, ja, sempre, mai, sovint, llavors, aleshores, aviat, tard, hui o avui, demà, ahir.....

Ex.: *Vindrà després, marxa tard...*

5. Adverbis de manera:
bé, millor, malament, pitjor, ixi, bonament, i tots els terminats en *-ment*, els quals adverbis es formen amb un abjectiu.

6. Adverbis de quantitat o de grau:
molt, poc, força, bastant, més, menys, manco, prou, massa, gaire, gens...

Ex.: *menja molt, escriu bastant...*

7. Adverbis d'afirmació:
sí, també, àdhuc, fins.

8. Adverbi de negació:
No.

9. Adverbis d'ordre:
Primer, abans, després..

10. Adverbi de dubte:
Potser.

11. Cal tindre present que els mots *gens, mai, res, ningú, cap* i *tampoc* no són negatius.

Per a què una proposició siga negativa cal que porte la partícula *no*.

Ixi, no és igual dir: *res no l'acontenta*, que: *res l'acontenta.*

La confusió actual és deguda, segurament, a l'ellisió de paraules en proposicions semblants a estes:

—*Qui ha vingut?* —*Ningú.*

En este cas, *ningú* vol dir: *no ha vingut ningú.*

Ningú ha vingut és una proposició afirmativa, puix que és mancada de l'adverbi (o millor dit, partícula negativa) *no*. Mentre que *Ningú no ha vingut* és proposició negativa.

12. Heus ací algunes locucions adverbials: *a la vora, cap al vespre, a poc a poc, un poc, fins i tot...*

Exercicis:

Copiar les frases següents, subratllant els adverbis i locucions que hi ha:

1. *Vine ací i estarem prop de la mar.*
2. *Estudia molt, passeja prou i dorm poc.*
3. *De sobte caigué davant de mi.*
4. *Li preguntà si mai vindria i respongué que no vindria mai.*
5. *No podia vindre abans i vingué després.*
6. *Si avui està pitjor, demà estarà més malament.*
7. *Ara ha dit sí i vorem demà què diu.*
8. *No arribarà fins a punta de dia.*
9. *Ell està collocat un poc més a l'esquerra.*
10. *Tots estàvem en la reunió manco tu.*
11. *També podries fer-te més enllà.*
12. *Ja llig i escriu bé el valencià.*

b) Dins les frases següents afegiu un *no* allà on calga:

1. *Res m'agrada de tot això.*
2. *En sa vida ha venjat prou.*
3. *Si vols res de mi, dis-ho.*
4. *No te demane res perquè res vullc de tu.*
5. *Ningú dels presents sap on està el xic perdut.*
6. *Anit no ani al teatre i esta nit tampoc aniré.*
7. *Tens els retrats? Cap en tinc.*
8. *Es molt poruc; res l'espanta.*
9. *Es molt valent; res l'espanta.*
10. *Hi ha gens de blat en el sac? Gens n'hi ha.*
11. *Ni el pare ni el fill són recomanables.*
12. *Es molt descregut; mai ha volgut creure.*

CARLES SALVADOR

L'arquitectura a l'Exposició Regional de Belles Arts

Ardua deu haver estat la tasca del Jurat per recompensar en justicia la quantitat d'obres presentades, totes elles inèdites a València, de conformitat amb el reglament.

Hem pogut admirar, per exemple, les modernissimes concepcions urbanístiques del nostre Arquitecte Major —autoritat indiscutible en esta matèria—, el qual per modèstia sens dubte no presentà el seu Teatre Líric. El senyor Goerlich fón agraciat amb segona medalla.

Hem saborejat també els treballs de l'Ilustre President del Circul de Belles Arts, també tots inèdits i desconeguts a València (ixi ho exigia el reglament). Molt abans d'esta Exposició, en la que ha obtingut el senyor Mora Berenguer l'única primera medalla, un arquitecte estranger va saber reconéixer els mèrits d'este Arquitecte, inspirant-se amb certa barra en el Mercat de Colón per al Mercat Central d'una capital balcànica.

Atre llorejat (segona medalla), el senyor Guardiola, presenta vàries obres realisades en Sueca i València.

Tard o prompte es fa justicia als verdaders valors, com ho demostra la tercera medalla atorgada a un xalet de Godella realisat fa quatre anys i obra de l'arquitecte Burgos.

Mai es parlarà prou dels genials bocets de Liern, Pecourt i atres, justament recompensats. Les revistes estrangeres es disputaran el dret de reproduir-los.

Es comprén que davant la vàlua de les obres ctiades, sols quedà al Jurat una medalleta per a premiar l'insignificant treball de Cort, titulat *Alqueria del Pollastre*, i que quedaren justament excluits del repartiment els modestissims i infantivols envios de Martínez Ortega i de l'arquitecte helvètic Baeschlin. El primer tingué la idea poc feliç de collaborar amb un decorador desconegut —un tal Renau— i el segon la d'inspirar-se per a un estudi de casa de camp en les vulgarissimes i pobres formes de l'arquitectura popular eivissenca.

Per l'equitativa distribució de medalles mereix el Jurat l'enhorabona de tots els que han desfilat per la secció d'arquitectura que tan fidelment reflectix l'altura en què es troba tan difícil art a València.

ON

RELLOTGES
Totes les qualitats
Tots els preus
Butlletí de garantia
Vda. de Joan Llorens
S. Vicent, 32 **VALENCIA**

Josep Antoni Noguera, S. A.
FÁBRICA D'OLIS VEGETALS
ESPECIALITAT EN EL DE COCO, SÉSAM, RICÍ I LLINOS
FÁBRICA: Camí de Madrid
Telefon 14.530
Fábrica d'Acids i Superfosfats
GUANOS "LA NOGUERA"
Especialitat per a cada cultiu
PRIMERES MATERIES PER A ABONOS
FÁBRICA: Camí Fondo del Grau
Telefon 81.508
CONSIGNACIONS DE VAIXELLS
AGÈNCIA DE DUANES
DESPATX: Gran Via, 12 - Telefon 14.530
Apartat de Correus núm. 9
VALENCIA

Banc de València
Alfred Calderón, núm. 11 - VALENCIA **CAPITAL: 50.000.000 de pics.**
Integrat per elements valencians
CAIXA D'ESTALVIS
En llibretes al 3 i ½ per cent d'interés anyal amb SERVICI DE GUARDIOLES
BANCA CANVI BOLSA

Del nostre Concurs Literari

Aiguafort

I

La cambra de la Teresín és a les nou i mitja una bombonera japonesa, amb un sol bombó de xacolata i llet. Ella!

Brolls de sol tendre i fresquívol, polsirisat des del balcó, li van daurant tots els objectes.

Tota esta teoria d'objectes, Senyor!, tan deliciosament impertinents.

Capsetes, nines, miralls, porcellanes, gosets, ventalls, tenalletes, cepillets, retrats; gerros amb flors per ací; pedestals amb bibelots més enllà; centrets aclaparats de futeses; butaquetes de tapiceria virolada; penjadors amb barrets de gaidó; i mitges, i sabates, i dimonis...; però tot tan perfumat, tan enguilopit, tan ubriagador!

Un llit baixet, de plata oxidada, dos tauletes de nit amb rellotge i lampareta, un armari rober i el gran mirall del tocador, reblit de tonterietes, acaben d'enjoiar la cambreta.

Teresín dorm amb la boca entreoberta i el cabell estarrufat. Sembla decapitada sota la blancor dels llansols.

Passa una estona llarga. De sobte, el rellotget desvellat picaroleja uns moments junt a la capsalera.

Una figureta esmaltada de negre i blanc, fina, retalladeta, com una fitxa de dominó, s'acosta càndidament i pregunta:

—Senyoreta!... Senyoreta Teresín!

—Eh? Ah! Eres tu, Pilar? Sí. Déu meu, quin somni!

—Ja té el bany preparat; pregunten els seus pares si huí també surt en l'auto.

—Ah, sí! No faltava atra cosa! Mentre dure l'hivern i faça sol, els matins els he de passar a la platja.

I amb una braçada atlètica, tomba la tapa a un costat i s'incorpora.

Una escalfor de dona regalada es desprén dels llançols. Camisonot de regla monàstica la cobrix de coll a peus. La cara marcida per la són, va enlluernant-se a poc a poc, ja espavilada. Uns ulls almelats, verds i espirituosos, li van clarificant la pell; la pell tersa i brunyida en el front, transparent en les galtes, i molçudeta al coll. Els llavis tendres i carnosos, prometedors de besos historiats.

—Dóna'm les xinelles.

Amb un moviment ràpid s'aparta el camisó i descobrix els genolls com dos roses obertes.

—He tingut un somni! Tu no coneixes a mos pares, veritat?

—Jo, senyoreta!...

—Es clar, quatre dies que estàs ací! Jesús, cada dia tinc el pèl més rogenc! Puix mos pares són dos graueros enriquits, acostumats a tirar golades i que s'han proposat fer de mi una senyoreta "bien". Toca, anem al bany. I jo m'he proposat ser tot el contrari. Lleva'm el camisó.

Un remolí de blancor pertorbadora s'escola bany endins, fent una rialla.

—Tu no saps lo que em fuetegen els nervis estes amistats amb la "gente bien". Ai, quin gust dóna l'aigua! Ensabona'm pel coll... Eixa fraseologia que la gent que vist bé i s'educa millor ha posat de moda, és prou motiu per a acabar amb ella. "Tenemos un plan bestial." "Estàs una burrada de fetén." "Que rebuzne Polito unas palabras." Anem, que pareixen frases de presidi! I després, eixa coentor de la "gente bien" resistint-se a parlar el valencià. Però, per què? Quin és el motiu? Ai, dolça parla meua, cóm t'estime! Ja veus mos pares, tota la vida patejant per la séquia d'En Gasc i ara empenyats en parlar en castellà i en menjar les sopes amb tenedor. Ridículs!... Eixuga'm.

Pel cuall de marbre d'àngel, l'aigua regalima, feta essència de lliri.

II

Vora el dintell del pati, un cotxe blau, esplèndid, acull a Teresín i se l'emporta.

Teresín guarda un secret. Teresín porta enganyada a sa família. Teresín té un amant.

Mentre mira uns apunts del bolso, escrits en jeroglific, el cotxe enfila pel pont d'Aragó. A l'atra part, ordena una marxa pausada. L'home del "portazgo" li dóna un paperet al xofer; este li'l passa disimuladament a Teresín; esta llig un número i fila a una part i atra del cristall.

—Sacs, guanos, fustes... Ací és.

A una ordre d'ella, el cotxe para en sec. El xofer mira el motor, repassa les marxes, afluixa una femella. Mentre, un senyor elegant s'acosta, li cuca l'ull al xofer, obri la portella i baixa Teresín fent l'astorada.

—D'ací mitja hora tornes— diuen ells, i s'esmunyen pel portal d'un magasem tenebrós.

—Roja, ja em tenies inquiet— diu ell, una vegada dins.

Ella, freturosa i callada, li se repenja al coll aconortant-lo. A poc a poc, les tenebres del magasem es van aclarint. Sacs, pols, teranyines, bombones d'àcid clorhídric, depòsits d'oli mineral, i allà al fons, la tarima d'un despatx.

Dos subjectes de barba punxosa, atrinxerats entre uns núvols de fum, s'aixequen una mica i donen el bon dia a Teresín. El seu amant fa les presentacions.

—Jaume *el Rabosa;* Llorencet *el Coixo;* i Teresín, la neta del Roig, núvia meua.

—Oi, què líric està el temps!— diu ella, i li esclafix un bes en mig la boca...

Un esplet de carcallades crepiteja entre la fumarada. E' *Coixo,* un quarantí cetrí, llarg com un màstil, diu mentre saboreja una pipada:

—Per a l'agüelo de Teresín treballi jo sent xic en una barca. Anava de grumet.

—Ah! Vosté se'n recorda de m'agüelo?

—Que si me'n recorde! Amb una destral d'a bordo em va partir esta cama una nit de tempesta.

—Oh! Diga, diga cóm fón!

—Vinga, roja, que hi ha presa!

—Calla, tu, si açò em fa gojar!

—Puix tornàvem d'Alger amb quatre-cents saques de tabaco, i a la vista del port ovirem un faluig de carabiners. Girem veles i enfilem cap a les Columbretes. A les tres del matí, vota va Déu!, s'arma un marejol que ballava el dimoni. Aigua per dalt, aigua per baix, i els llamps udolant al nostre entorn. Un ventarró furient, amb les urpes engarfiades als pals, duien la nostra barca com un cistell de palla. "Arrieu veles!", diu l'agüelo, i amb una destral d'a bordo talla arran del sol un dels màstils. Jo, que estava lligat a d'ell, llence un crit d'angúnia com un trompetí, amb l'os de la cama fet a estelles. S'agüelo es dóna compte, però ja era tard; en dos llenguades d'aigua, màstil i jo anàrem al fons. Voto va Déu, quina nit passí! El paor que sentia al vore'm sol dins la mar; el desbaratament de tant de foc i d'aire; l'àcid salobrenc que em rosegava la ferida. Què sé jo! N'he passat moltes, però des d'aquella nit duc l'ànima templada per a sempre.

—Ai amor meu, quanta veritat és la llei de l'atavisme!

—Cóm dius?

—Que jo, malgrat haver-me criat en atres volquers i estar educada en atra societat, porte la sang de m'agüelo, no puc remeiar-ho. Tota esta vida regalada i estúpida que fan els meus em causa fàstic. Tota esta vida vostra, perillosa i accidentada, m'enardix. I vosté, *Rabosa,* no me conta res?

El subjecte aludit s'alçà de muscles i amb una boca negra de tió, contestà:

—Cadascú fa lo que pot!

El soroll insistent d'una bocina torba de sobte la conversa. Per front al magasem creua l'auto de Teresín a tota marxa.

—Perduts som! —diu l'amant.

Quatre hòmens uniformats i amb carabina entren resoltament. La foscúria els desorienta un poc. Ràpidament, el *Coixo* alça una trapa i s'esgola forat endins. Teresín i l'amant el seguixen. *Rabosa* trau una pistola i aguaita a peu ferm, darrere el finestró del despatx.

—Alto!— diu una veu.

—Quins torrons d'alto! —diu Rabosa.— Al punt, que no falla! —I de cinc trets, ne fa quatre blanc. Per la mateixa gola que els demés, *Rabosa* es fica. Passa una balda, tranquillament, i diu encenent la pipa:

—Cadascú fa lo que pot!

S'ol a terra humida. El soterrani fa un angle recte i topa amb la carretera del Cabanyal. De quan en quan, pedres, molça, ramatge, regalims d'aigua... I silenci de fosa, obscuritat d'infern. Un xiulit fet en dos temps s'ou a intermitències pel soterrani. *Rabosa* contesta amb el mateix xiulit. De sobte, venteja un perfumet acariciador.

—Bo, ja els tenim ací.

El perfum es fa més intens i una veu cristallina pregunta:

—Què ha passat, Rabosa?

—Eh! Què ha de passar! Lo de sempre, quatre taleques més!

—Esta nit —diu l'amant— ens donaran quefer.

—Bo, bo, bo! —contesta el *Coixo*—. Açò no té importància. Esta nit a les dotze, junt al barrac de Carraixet se descarregarà el tabaco i l'ermita dels Peixets es tancarà. *Bola,* el *Manxego* i *Resol,* abans de fer-se de dia, estaran amb els carros d'arena, per ell. En quatre viatges, tot fora.

—No ho tingues tan segur i en recorda't de fa alguns anys, quan lo del *Pataco* i la xicona del Royalti, que els deixaren als dos secs vora platja.

—Perquè foren uns xarraires, ella per lo menys. L'atre dia em topeti amb sa germana, que està feta una bacona, i en sa mare, la del nas rossegat. Ara crec que regenten entre les dos una casa de dones per un carrer de l'Eixample.

Una cuca de llum s'ovira al fons del soterrani.

—Guapo, ja estem! —diu l'amant.

—A on? —pregunta Teresín.

—En casa. El xofer no té preu. S'haurà deixat el cotxe en qualsevol racó, haurà pegat una ullada pel magasem i en vore es quatre taleques ha pegat mitja volta cap al Cabanyal i ha avisat a estos.

La cuca de llum s'ha fet una boca.

—Quina hora és? —diu el *Coixo.*

L'amant trau l'encenedor i mira el rellotge:

—Un quart per a dotze.

—Bona hora. Va a caure el bolot.

—Jo no tinc gana! —diu ella.

—Clar, t'hauràs alçat a quin hora!

—No. Que m'he sobresaltat un poc.

—Uei! Bon principi de Quaresma! —diu el *Coixo*—. Puix amb nosatres, comèdies com esta ne vorà a cabassos. No faça cas, tot ho paga el Govern.

Un soroll d'aigua entra pel soterrani.

—L'aigua de la mar no se'n ha entrat mai cap ací? —diu ella.

—Més de deu vegades —diu *Rabosa*—. Quan li s'unflen els nasos al blavet, no respecta el negoci. Un any tingui que aguantar marea dos dies, amb aigua al coll, per a què no ens descobriren l'alijo. Ert em quedi com un canyot. Sort que tenim un metge que fa alçar als difunts. En fi cadascú fa lo que pot!

El *Coixo,* vora l'entrada del soterrani llença el xiulit d'abans. Un atre li contesta; i apareixen els quatre sota la llum del sol. Una cortalada de bous cerca la boca. Una portxada ombrívola guarda aparells de barques, xarxes, pals, etc., amb fentor de peix destripat. Al fons, la lluentor de la mar. L'aigua té el tornasol d'un vellut blaviclarissim.

—Oi! —diu una bruna guapetona—. Puix si que ve la senyoreta! Perquè vosté és la senyoreta Teresín.

I amb un arranc de goig, li planta dos besades a les galtes.

Es més alta que Teresín. De cap agitanat i ulls negres. Uns penjolls d'or i un collar de perles la decoren.

—Senyoret; *Rabosa!* —I els estreny la mà.

Després s'acosta al *Coixo* i se li penja al coll.

—Què ha passat, pare? —li diu a cau d'orella.

—Phs! Que quasi ens copen en el magasem.

—Oi! Que m'anava a quedar sense el meu pare! Jueus!

En un racó de la corralada, la dona del *Coixo* seu ajupida vora el foc. Amb el blanc dels ulls emmorenits, mira recelosa al seu home. Tots s'acosten cap a ella. Ella s'aixeca i sobreix del cap de sa filla.

—Què ha passat? —pregunta.

—Jo te ho contarem en taula.

—M'havies posat en cuidado, tonto!

—Lola! —diu Teresín—. Acompanya'm vora mar.

—No tardeu —diu la mare—, que vaig a posar l'arròs.

I les dos fadrines saltironegen platja avall com dos nereides. Vora l'aigua està el cotxe blau. El xofer llig molt adelerat. Una parella de carabiners passa i repassa per davant l'auto. A l'costar-se elles, el xofer alça el cap. Sota la pàgina del llibre guarda una pistoleta niquelada.

—Quan te parega —diuen elles— entra el cotxe, que anem a dinar.

Els carabiners s'acosten. Es venteja un aire de tragèdia.

—Queda vosté detingut —diuen, encarant-se amb ell.

—Això per què? —diu Lola.

—En la Comandància ho sabrà —contesten ells.

Però d'un bot el xofer es parapeta en l'auto i dispara. Un dels carabiners cau. L'atre es refà i clavilla l'auto a trets. Una de les bales toca al xofer.

—Ah, lladre! —diu Lola—. Has mort a qui més estimava!

Pren la pistola, però abans d'encarar, un tret de carabina li sangoleja el pit, esbatusant-la. Teresín llença un clam anguniós.

—*Coixo,* que t'han mort a la filla!

I surt empaorida com una folla.

. . . . . .

Per damunt de tanta misèria, el sol amb una càndida somrisa, va abocant monedetes dins la mar.

S. VERDEGUER

Parlem dels Jocs Florals

L'estiu comporta els Jocs Florals, inexplicablement. Fóra més propícia l'época dels primers freds, quan els esperits enyoren aquella amable lassitud tan adient amb la poesia, o bé a l'esperançadora primavera, però mai serem partidaris d'esta diabòlica idea de vore les persones ablamades, lluitant amb ventalls i mocadors, per heure una mica de ventet en aquell encofinament molest.

Este malestar fa que les coses més breus, encara pesen i, retallant i suprimint, hem arribat a què als Jocs Florals de València, quasibé l'única manifestació anual de la poesia vernacla, es llig una sola poesia. I com no es publica el Llibre dels Jocs Florals, resulta que estos no tenen ni la més mínima eficàcia ni la menys lleugera influència sobre la producció poètica; ni aprofiten per a constatar l'evolució literària, ni per a conéixer poetes, ni, en últim terme, per a saber si els premis estan ben guanyats.

En estes condicions, pot un literat concòrrer als Jocs Florals? El simple aficionat —i l'aficionat simple— pot devanir-se que el nomenen la nit de la festa, però l'escriptor conscient i responsable pot perdre un temps preciós sense vore cap profit per a les lletres o el valencianisme? Pot ni tan sols comptar amb el pudorós i discret silenci si el Jurat no estima l'obra digna de premi des de que aquell President, que no volem nomenar perquè ja es difunt, institui l'absurda i gens galant condició que diu: restarà fora de concurs qui renúncie la distinció que puga acordar-li el Jurat?

Imagineu una casa on esteu convidats i se us dóna un plat desagradable. Vosatres, amb fina educació, diu que no us abellix, doneu excuses amablement, etc. Quina serà l'actitud del convidador si és ben educat? Dones al Rat Penat, el convidador, us diu: Hala, al carrer! Guarda!..., que diria mestre Vicent Ferrer. Cóm no es se s'ha ocurrit treure del cartell aquella rabieta filla de la supèrbia d'aquell bon senyor?

I els temes? Pot una Societat com l'esmentada admetre temes, de vegades difícils, com algun d'enguany, a canvi de premis d'una valor material ridícula? Indubtablement, no. Més encara. Deurà esforar-se per modificar allò de "subvenció a la impressió de l'obra", que, en el major nombre de vegades, ni per a pagar la impremta alcança. L'investigador, l'erudit, pot no tindre —no té per què tindre— condicions d'editor o administrador. Es prèmia el mèrit, no els amanuenses.

Un incís. Perquè algú no crega que este articlet és interessat, direm que els Jocs ja ens han donat tot el que podiem somniar. Es per valencianisme que escrivim. Tampoc hi ha ni la més mínima ombra de censura per a la Junta de Govern, on tenim amics dilectes. Es l'ambient dels Jocs el que volguérem airejar. Es que pesa massa una tradició que ha anat encongint i semant la festa. Es que volguérem uns Jocs eficients i alliçonadors, d'alta literatura, que donarem prestigi, que uniren i refrescaren l'antigor amb l'actualitat.

A l'actual generació a penes es trobarà qui conega poetes com Iranzo i tota aquella pléiade de renaixentistes. Lo Rat Penat té *obligació moral* que no s'obliden, perquè si estos "amadors de les glòries valencianes" no les estimen i les fan estimar, Lo Rat Penat és una farsa que merexerà la nostra execració. En cap lloc millor que en la festa de la Poesia fóra oportú llegir unes composicions dels renaixentistes i *totes* les premiades, limitant els accèsits a un per premi en gràcia a la brevetat.

Què farem? Què farem, valencians que acudiu a la festa? Dissortadament, el valencianisme no té pessetes sobreres per a fer les coses com cal, i Lo Rat Penat, com les atres societats, han de fer les coses com poden. Anem a vore si donem alguna solució: En lloc de fer-se la festa al Teatre Principal, lloc calorós, es podria fer a la Llotja, com alguna vegada han estat fets, o als Jardins del Rahal, amb un bon servei d'altaveus. (Açò comptant que siga precís que es facen per la Fira.) Al mantenedor se li haurà de dir que sols l'escoltariem mitja hora. Enguany, amb eixe temps, hem oït molt belles coses. Per a llegir versos i recitar-ne d'autors antics per bons declamadors, o actors, una hora.

Per a tindre un agradable record de la festa es faria una edició senzilla dels poemes premiats, sufragada per algun o tots estos mitjans: un segell que es podria vendre durant les festes valencianes de l'any; un diet de concursant amb opció d'exemplars; un extraordinari augment de quota a canvi de seients per a la nit de la festa; compra obligada del fullet a canvi de la entrada... Açò no té tantes dificultats com sembla, perquè la festa s'estima; l'assistència d'enguany ho demostra. Es la festa que no està al nivell dels que hi acudixen. Per a prestigiar-la cal que puguen concurrir bons escriptors. Cal donar-li eficiència, garanties i recompensa. Prou objectes d'art. L'or de la paraula es mereix l'or del premi. Com fa l'Ajuntament per les falles.

Cal protegir la poesia. Compteu els anys que València no té el poeta representatiu de fama mundial. Un poeta representatiu val per milions de simuladors, de vegades és el redreçador d'un poble. Cal produir totes les oportunitats favorables per a què surta.

ENRIC NAVARRO I BORRAS

LLEGINT PERIODICS

L'ACTITUD DELS AJUNTAMENTS BASCS

A través dels telegrames i notícies que es publiquen sobre l'actitud dels Ajuntaments bascs, és molt difícil tindre una idea clara del que perseguixen. Per a ajudar a qué els nostres lectors coneguen millor les finalitats i abast d'aquell moviment, reproduim les declaracions que ha fet l'alcalde de San Sebastián, senyor Sasiain:

"—Este movimiento obedece a las derivaciones de la entrevista que con los gestores de las provincias vascongadas y Navarra tuve para tratar con el ministro de Hacienda, en Madrid, sobre la posible aplicación en su día del llamado Estatuto del Vino.

Después de la entrevista surgió una contradicción entre las manifestaciones hechas por el presidente de la Comisión gestora de Guipúzcoa y las hechas por mí. La exactitud, la verdad de los términos en que se produjo la entrevista con el señor ministro de Hacienda fué aclarada imparcialmente ante el Comité de los Dieciocho (formado por nueve representantes de las Comisiones gestoras de las tres provincias y nueve representantes de los Ayuntamientos para la defensa del Estatuto vasco) por el técnico de la Diputación de Vizcaya, señor Olori, que asistió con los comisionados a la entrevista que tuvimos con el ministro de Hacienda. El señor Olori expuso claramente los términos del problema, dando la razón a las manifestaciones que yo hice. Una vez aclarada la veracidad de mis manifestaciones, solicité del Ayuntamiento autorización para convocar a los Ayuntamientos guipuzcoanos. Concedida que me fué esa autorización, se convocó a una asamblea de Ayuntamientos vascos en Bilbao, en la que se tomó el acuerdo de formar Comisiones interinas para la mejor defensa del conciierto económico y de la autonomía municipal en la Constitución de la República.

Se nombró una Comisión interina compuesta por cinco representantes de los Ayuntamientos guipuzcoanos, cinco de los Ayuntamientos vizcainos y tres representantes de los Ayuntamientos alaveses. Esta Comisión interina se reunió en Bilbao bajo la presidencia del alcalde accidental de Bilbao, señor Zarza, y en esa reunión se tomó el acuerdo de nombrar Comisiones gestoras de carácter definitivo en las tres provincias vascongadas, según las bases que se hicieron públicas en la convocatoria electoral, cuyo texto es el siguiente y que llevan mi firma en San Sebastián a 4 de agosto último:

Reunida en esta ciudad en el día de ayer la Comisión interina de Ayuntamientos vascos, integrada por los representantes de los Ayuntamientos de Irún, Villarreal de Urretxúa, Vergara y San Sebastián, acordó por unanimidad el acuerdo de cursar convocatoria con las instrucciones precisas para que se proceda a la elección de la Comisión definitiva encargada de la defensa del conierto económico y la autonomía municipal señalada en la Constitución de la República, dando así cumplimiento a lo dispuesto en la asamblea celebrada en Bilbao el día 29 del pasado julio.

La elección de la Comisión definitiva se verificará con arreglo a las siguientes instrucciones:

Primera.—La Comisión definitiva se compondrá de 52 miembros, 20 por la provincia de Vizcaya, 20 por la de Guipúzcoa y 12 por la de Alava.

Segunda.—El nombramiento de dicha Comisión se verificará por medio de los Ayuntamientos, los cuales designarán separadamente en cada provincia los representantes correspondientes a la misma, teniendo derecho a votar los señores concejales en ejercicio, a cada uno de los cuales se le computará el número de votos que obtuvo en las elecciones municipales, si proceden de las del año 1931, y la mitad si proceden de las celebradas en 1933.

Tercera.—Los elegidos deberán ser, necesariamente, alcaldes o concejales en ejercicio.

Cuarta.—Para el nombramiento se seguirá el sistema de mayorías y minorías y distritos que rigió en la legislación por la que se regularon las últimas elecciones provinciales

En consecuencia, siendo cinco los distritos de Guipúzcoa para elecciones provinciales, por cada uno de ellos procede sean designados cuatro comisionados, tres por mayoría y uno por minoría.

Quinta.—Las designaciones se harán por los Ayuntamientos el día 12 del corriente. Si por cualquier causa alguno no pudiese verificarlas en esa fecha, podrá realizarlas otro día, hasta el 18 del corriente inclusive, siempre que las actas se entreguen en el Ayuntamiento de la capital de la provincia antes de las diez de la mañana del día 19.

Sexta.—El escrutinio general se realizará en la capital de la provincia el citado día 19 por la Comisión interina actual, la cual en dicho acto resolverá por sorteo los casos de empate, si los hubiese.

Séptima.—Las respectivas Comisiones provinciales definitivas, una vez constituidas, nombrarán de su seno una Comisión ejecutiva provincial, compuesta de cinco miembros las de Guipúzcoa y Vizcaya y de tres la de Alava, en forma que cada distrito electoral tenga un representante en las mismas.

Octava.—Los alcaldes de las capitales de provincias quedan facultados para cursar las oportunas instrucciones a los respectivos Ayuntamientos a fin de que por éstos pueda llevarse a cabo la designación de representantes a que se hace referencia en los apartados anteriores.

—Así están las cosas—nos dice el señor Sasiain.

—¿Se celebrarán las elecciones el próximo domingo, a pesar de las multas anunciadas por el gobernador?

—A pesar de todo, las elecciones se celebrarán, salvo que antes del domingo se encuentre una fórmula a base de nuestras legítimas aspiraciones, o a menos que por la violencia se impida la celebración de esas elecciones.

—¿Va a venir a Madrid una comisión de esas provincias a parlamentar con el Gobierno, según se dice en los círculos oficiales de esta capital?

—No tengo noticia alguna.

EL P. E. N. CLUB

La Rambla ha publicat unes manifestacions de J. Millás-Rausell, que ha assistit com a representant català al Congrés del P. E. N. Club, d'Edinburg. En reproduïm a continuació alguns fragments:

"—La senyora Dawson Scott va fundar, fa dotze anys, a Londres una associació internacional d'escriptors amb el nom de Pen Club. Una major companyonia entre els hòmens de lletres de tot el món, una unió d'esforços i dels ideals que els són comuns per a la defensa de llurs drets i la permanència de llur prestigi, van ser els punts cabdals de la finalitat d'aquella dama.

Tan bon punt iniciada la idea, van adherir-se a la novella entitat els noms més prestigiosos de la literatura anglesa. Després seguiren els millors escriptors universal.

A Catalunya el vàrem fundar amb els senyors J. M. López-Picó i J. Batista i Roca.

Al primer Congrés hi assistírem el senyor Pompeu Fabra i jo com a secretari. Fóm a Londres, han passat dotze anys i serve encara el record agradable de quince dies de viatjar al costat de l'estimat mestre.

—...?

—En els atres Congresos el Centre de Catalunya ha tingut diferents representants; a la reunió de Berlin, Joan Creixells; a la de Brusselles, Ventura Gassol; a la de Paris, L. Nicolau d'Olwer; a la d'Oslo, Carles Riba; a la de Viena, Joaquim Xirau; a la de Dubrovnik, J. V. Foix; i darrerament, a la d'Edimburg, Marià Manent i jo.

—...?

—En estes reunions, com en totes les conferències internacionals, allò que no té interés és precisament la Conferència. La coversa amb els amics antics, la coneixença de nous companys; la divulgació de les literatures respectives, el contacte amb un país nou, amb una literatura nova, això és realment el que té valor. El Pen Club rebutja tota tendència política. Els seus Estatuts exclouen este tema. Però si les sessions internacionals prenen alguna vivacitat és precisament quan sota el pretext d'una proposició de carácter literari es discutix una qüestió purament política. Així succeí l'any passat a Ragusa, que acabà amb la retirada de la delegació alemanya; així ha passat sempre que s'ha suscitat el problema de les llengües minoritàries, o qüestions com l'actitud del Pen Club d'Hongria davant el cas del baró d'Hortzy. Enguany ha succeït el mateix amb la proposta de Raymonds, relativa a la llibertat d'expressió dels escriptors, sostinguda per H. G. Wells, Louis Pierard, Ernst Toller, Emil Ludvig, Benjamen Cremieux i combatuda només pel senyor Marinetti. Quan el Congrés encerta a trobar el punt neuràlgic de la política, a la sala de conferències tot són convulsions, animació, conciliàbuls, explosions d'entusiasme i agressions. Estes agressions són sempre purament verbals, encara que periòdics tan seriosos com *The Manchester Guardian* hagen dit de la darrera sessió que el *signor* Marinetti va esgarrapar la cara del delegat belga, M. Piérard. No hi va haver res d'això. Marinetti i Piérard, a desgrat de llurs paraules crues, van encaixar cordialment quan acabà el debat.

—...?

—La proposta de celebrar la reunió de 1935 a Catalunya, feta per la delegació catalana des de la presidència de la sessió de clausura del Congrés i anticipada al banquet oficial, va ser rebuda amb grans ovacions i les converses que vàrem tenir amb les delegacions dels atres països ens fan creure que els nostres clubmen vindran a Barcelona amb molta simpatia. Catalunya, a través de les reunions del Pen Club, s'ha captat moltes amistats, i Manent i jo vàrem donar, amb gust, més de deu vegades, notícies de companys catalans a consocis estrangers que els havien conegut en anteriors reuions, i ens preguntaven per ells amb viva cordialitat.

—...?

—H. G. Wells va dir que calia que les reunions del Pen Club no prengueren un aire de pic-nic, un caient purament turístic. Ja us he dit que no únicament es de Pen Club, sinó la majoria, per no dir totes, les conferències internacionals no són atra cosa. Aquí, per tant, procurarem no desdir de la tradició. En la sessió vinent del nostre Comité directiu, que està compost pels senyors Fabra, que n'és president, L. Nicolau d'Olwer, Carles Riba, J. M. López-Picó, Rafel Benet, Joan Estelrich, Carles Soldevila i J. Pous i Pagés, els sotmetré el programa de la reunió. Haurem de procurar de combinar l'expansió de la nostra literatura amb la satisfacció del desig que tenen els nostres consocis estrangers de conéixer Catalunya. La primera finalitat podria ser servida per una publicació de luxe amb traduccions d'escriptors catalans actuals, triades per un comité, i ilustrades amb dibuixos pels nostres artistes. Una obra que fos una mostra de les nostres lletres, del nostre art i de la nostra indústria del llibre, i que seria oferta a tots els escriptors estrangers que en visitaren amb motiu del Congrés. Poblet, Montserrat, S'Agaró, Montjuic, les nostres danses, les nostres cançons, els nostres museus, els nostres monuments, etc., constituirien la segona part."

LA SETMANA CULTURAL A BARCELONA

La revista *Catalunya Ràdio* ha publicat un llarg treball del nostre collaborador Llorenç Sorli, sobre la Setmana Cultural i el moviment valencianista. Copiem alguns paràgrafs:

"Som lluny a València encara evidentment, de la plenitud de sentiment patriòtic i consciència nacional de Catalunya i Euzkadi, però més allunyat es troba ja aquell temps en què tota manifestació valencianista de qualsevol ordre i per minsa que fos, restava ofegada desoladament en mig de la indiferència més glacial, quan no era motiu de repulsa punyent dels valencians d'aquell passat próxim, massa incomprensius i acomodaticis, davant l'esterilitat trágica d'aquella somnolència negativa.

I heus aci la consequencia. Valencia com Provença, ha pogut arribar a donar a Espanya i França, presidents de llurs governs i àdhuc Provença presidents d'Estat, però tant un país com l'atre, indeterminats entre dues direccions que necessiten cadascuna d'elles ser servides amb un ideal i una acció ben fixes, absoluts i únics, han retardat respecte Catalunya i per molts anys, el retrobament d'aquella consciència nacional que, ben arrelada en les essències més pures de la terra pàtria, obre els camins de llum, tot i les dificultats de l'hora present, a les enormes possibilitats no solament del futur català estricte, sinó també als pobles germans de València, Balears, Rosselló, Andorra i zona catalana d'Aragó, la sort dels quals està sempre vinculada a la grandesa de Catalunya, veritable força central de la nostra nacionalitat, avui disgregada dissortadament.

En l'aspecte cultural el Centre d'Estudis Valencians i la Castellonenca de Cultura, amb publicacions periòdiques normals i extraordinàries, aporten les seues recerques a la plenitud i normalitat de la cultura valenciana. L'Editorial L'Estel, en el seus volums de divulgació historica, geogràfica i econòmica, fa conéixer més i estimar millor tot un passat gloriós, que demana amb la màxima energia una futura superació.

A la Universitat valenciana, els escolars patriotes instituixen la Universitat Popular Valencianista, on els nostres obrers han trobat l'aliment espiritual suficient que es mancava. Els mestres valencianistes publiquen, amb aportacions exclusives del seus deixebles, setmanaris redactats en la nostra llengua, i estos nens, futurs hòmens de demà, hòmens valencians, ja no canten en els moments d'emoció patriòtica aquell himne malaurat que comença fent ofrenes a Espanya. Es *Vent de Ponent* el nostre himne nacional, viril i pastriòtic cent per cent, l'únic que pot expressar a la seua ment i al seu cor l'orgull i responsabilitat de ser i sentir-se valencià.

En l'aspecte polític, quatre setmanaris, EL CAMI i *Acció*, a València, *Esquerra*, a *Castelló*, i un político-humorístic a Alacant, informen les tendències valencianistes de dreta, centre i esquerra. Mantes entitats valencianises constituides a la capital i als pobles de les comarques, escalfen i examplen el front de combat valencià. I d'entre elles destaquen en primer terme el Centre d'Actuació Valencianista, que compta actualment a la capital vora d'un miler de socis.

Este Centre inaugurà i organisa les Setmanes Culturals Valencianes, l'objecte de les quals és acoblar tots els valors de la nostra terra per damunt de tendències i idees, però subjectes sempre als imperatius patriòtics i en la seua especialitat, educar al poble, per mitjà de conferències escoltades per un públic nombrosissim, adicte i vibrant. Bella innovació la d'enguany. La inauguració de la III Setmana Cultural, el 22 de juliol, ha tingut lloc a Castelló, fent-hi el discurs d'obertura un alacantí. El desenvolupament de les conferències ha tingut lloc a València, la clausura a Alacant, on una munió de patriotes hi feren acte de presència, per tal de fer més viu davant la ciutat del sud, un xic rerassegada en la incorporació del nostre moviment patriòtic, la voluntat absoluta d'unitat, de tot el País Valencià.

Estes setmanes culturals que es celebren anualment són índex i exponent del ressorgiment i vitalitat valenciana. Passen de 7.000 les adhesions individuals rebudes enguany, i són moltes les collectives. El seu interés excedix ja els límits estrictes valencians i és així com l'Euzkadi viril i la dolça Galicia han fet sentir la seua veu cordial a l'hora precisa, en mig de l'entusiasme comprensiu de tots els valencians conscients.

Catalunya no hi podia mancar. I a més de les entitats patriòtiques, la Generalitat oficialment s'hi ha adherit en nom de tots els catalans. Fón a Castelló on una lletra del Conseller de Cutlura davant la impossibilitat d'ésser-hi present com era el seu desig, posà dempeus, en l'acte inaugural, la vibració i entusiasme patriòtic dels valencians nacionals aplegats."

★

Copiem de *Euzkadi*:

"Para *Diario de Valencia*.

Nos hemos visto desagradablemente sorprendidos por unos titulares y unos textos aparecidos en *Diario de Valencia*.

Encabezando una de las columnas, en primera plana, escribe: "Las fantasias estivales del *Heraldo*.—Según éste, se prepara en el País Vasco una concentración católico-monarquizante.—Mas de lo que en realidad se proyectaba era una ofensiva de separatistas vascos, aliados con socialistas y comunistas."

Esto en los titulares. Y teniendo en cuenta lo que en ellos se dice, creemos innecesario reproducir el texto.

Ahora bien, quien sirve las noticias de Madrid a *Diario de Valencia* es la Agencia Logos, controlada y dirigida por *El Debate*. Y cuanto hagan en este sentido *El Debate* y su hijuela, la agencia mencionada, no puede sorprendernos, ya que incluso en tiempos en que sus servicios eran utilizados por la Prensa nacionalista de Bilbao no vacilaba en difundir noticias que podían perjudicar al nacionalismo vasco. Y es claro que se trataba de versiones falsas, inventadas por la agencia o por sus informadores en Bilbao, pues de ser exactas no tendríamos derecho a protestar. ¡Qué, pues, no ha de hacer ahora la *pia* Logos cuando nuestra Prensa tiempo ha que prescindió de sus parciales e inaceptables servicios!

Pero lo que en Logos y *El Debate* no nos produce la menor sorpresa, nos disgusta verlo escrito en las columnas de *Diario de Valencia*. Apresurémonos a declarar que en principio estimamos al colega valenciano limpio de mala intención con relación al nacionalismo vasco. Aceptó como buena una información que era una verdadera ruidad y la encabezó a tenor de lo que en el texto recibido se decía. Y es por estimarlo así que nos creemos en el caso de poner sobre aviso a *Diario de Valencia*, para que ponga en cuarentena las noticias que reciba de Logos en las que se hable de concomitancias o convenios del Partido Nacionalista Vasco con elementos socialistas, sindicalistas o comunistas.

Al fin y al cabo, obrando así, no hará sino corresponder, en parte, a lo mucho que se ha escrito en *Euzkadi* de Derecha Regional Valenciana, partido fundado y presidido por don Luis Lucia y Lucia, director de *Diario de Valencia*, y de algunas de las intervenciones de este señor en el Parlamento español.

Quisiéramos que el colega valenciano tomara en consideración lo que desde estas columnas se le dice."

Llixcau i propagueu

EL CAMÍ

Fábrica de conserves alimentícies, embutits i saladures de producte del porc

LA PASIEGA

de Francesc Taberner

Almacenista de colonials

Especialitat en Cansalada "Canala", gros, mitjà i primet. Quadros de cansalada magra. Papadas. Pernils estil "Andorrà", sense pell ni cansalada. Pernils estils "Trévelez" i "Aragó". Espaldetes. Manteca pura de porc.

Esmerada fabricació d'articles fins, com "Mortadella", "Picadet de pernil", "Foisgras", Frito clàssic valencià, Llengües a l'escarlata, "Chicharró Madrid", etc. Pernils en llandes estil "York". Pernils "Bayona".

Avinguda del Port, 169 VALENCIA

Academia del PATRIARCA

(de Morante Borrás)

1.ª i 2.ª ensenyança

Comptabilitat, Batxillerat, Magisteri, Comerç, Oposicions

100 % TOTS els alumnes aprovats en els darrer exàmens celebrats en els Centres oficials d'aquesta ciutat

València - CORRETGERIA, 28

Fábrica Llunes i Cristals

J. Prat

Colón, 7 - Teléfon 17.280

València

Franco Tormo

Xapes

Asientos

Taulers de fusta

C. PICASENT, NÚM. 8

Teléfon 12.302

VALENCIA

Calfadors a olis pesats

Pastadores, cilindres etc.

IMAD

Batedores per a arròs i blat

:-: Molins per a arròs :-:

— Peladores de cacau —

Teléfon 12.705

Camí de Barcelona, 20 Valencia

EL CAMÍ

Direcció i Administració
Nicolau Salmeron, 13
Telèfon 17290

15 cts.

Pedagogia

L'ESPERANTO

No manquen gents de mala fe per a aprofitar-se'n de totes les avinenteses i fer els seus arguments sofístics. Els castellanistes vergonyants, també ara, a motiu del XIV Congrés Internacional d'Obrers Esperantistes, que s'ha escaigut a la nostra ciutat, venen a dir i exhumar els antics tòpics de l'idioma universal, de la solidaritat humana i l'esborrament de les fronteres per a amagar els seus propòsits imperialistes. Pensaments molts bonics, de una lírica enlluernadora, però mentiders.

Nosatres no som enemics de l'Esperanto, la llengua artificial *construïda* pel doctor Zamenhof, com no som enemics de qualsevol atre invent que contribuixca a afermar els llaços de convivència humana. Però contrariament a lo que propaguen els que denigren la nostra llengua vernacla per a dur les aigües als regadius de les tesis assimilistes, que abscondixen amb paraules que volen ser fraternes i ens arriben enverinades, l'Esperanto naix, precisament, de la impossibilitat que cap llengua natural cedixca, en favor d'atra, el predomini.

Sempre ha existit una llengua de relació extra-nacional. En temps antics, el grec i el llatí. En époques més modernes, el francés i l'anglés. Vol dir això l'aniquilament d'aquelles atres llengües d'ària més reduïda, que no han copsat la força expansiva de les esmentades? De cap manera.

Una llengua no es medix per l'extensió territorial ni pel nombre dels que la parlen. Es valorisa el seu exponent cultural. Quants premis Nobel de literatura, per exemple, no han estat assolits en idiomes closos en l'ària d'un xicotet territori?

No som enemics de l'Esperanto per ser cavallers distingits en la defensa del verb nostrat. No és contrari al nostre ideal. Es la confirmació del respecte que es deu a tots els idiomes, qualsevulla que siga la seua categoria. Naix, per conseqüent, de la impossibilitat de destacar a un dels que es parlen, amb perjuí dels atres, a la fi que exercixca l'hegemonia en la vida de relació universal.

Malgrat tots els bons desitjos, l'entesa no es fàcil. L'Esperanto no s'espandix amb força definitiva, car té l'inconvenient insuperable de les fonètiques, No és estrany que per este *xicotet detall* no s'entenguen massa bé, en els Congresos esperantistes, els que acudixen dels més oposats indrets.

Per a probar la bona fe aboluta i exenta d'ironia del nostre comentari, direm encara que per a nosatres l'Esperanto té una valor de fàcil estimació. L'acceptaríem com l'idioma de relació amb els atres països peninsulars. Axi no ens farien el retret, que sovinteja, que per a entendre-nos hem d'usar el castellà, la llengua dominadora que no ens ha afalagat mai amb mots amorosits i afectuosos, sinó que sempre ens flagra amb els imperatius de l'absorció i l'imperi.

INFORMACIONS I COMENTARIS

Noves reformes a Instrucció. Ara el Ministre rectifica als seus antecesors, com estos rectificaren als que els precediren. Aitant es carix d'un pla de conjunt, d'orientació fixa. No es substantiva una reforma adient.

La llei del pèndol.

Fer i desfer.

Sense entrar al fons de les disposicions que motiven este comentari, pot ser ben orientades i dirigides, caldria deixar-se'n ja de caires subalterns i acometre la reforma dels ensenyaments amb criteri assenyat i net de sectarismes partidistes.

✶

Per al proper mes de setembre es prepara a Valladolid el V Congrés de Recs. Al País Valencià li afecta molt directament tota la qüestió dels recs i problemes que al seu voltant es plantegen i es tracta de resoldre per a què desdenye estes actuacions.

A Valladolid deuen anar els nostres especialistes i tècnics, estudiar lo que es projecte, aportar estudis addients, sense oblidar les iniciatives sobre regadius estudiades a la III Setmana Cultural Valenciana, que no poden restar postergades en un pla d'obres hidràuliques totalitari.

✶

També per al pròxim setembre es prepara a Xatel Guixon (França) un Congrés mèdic sobre colibaidosis.

De València assitiran els doctors Gimeno Marqués i Oltra Bergon. Cal esperar una actuació digna del prestigi de l'Escola mèdica valenciana que representen.

P. ASINS

Actuació valencianista

II Diadá Valencianista en Xàtiva

SALO D'ART VALENCIA

La capacitat d'un poble per a sentir l'art el possibilita per a les més grans mampreses, perquè el sentiment és l'ànima, i ésta, el motor de l'acció. I si este mateix poble no sols sap sentir l'art universal, sinó que a més té la consciència que és propietari d'un art propi, característic, autodeterminant de l'ànima autòctona i s'emociona davant d'ell, eixe poble està en camí de conquerir els drets que li pertanyen, de disposar dels seus destins.

Per a contribuir a esta labor de recobrament del nostre País Valencià, el Centre Valencianista de Xàtiva, en collaboració amb l'Ateneu Popular i baix el patrocini del Molt Ilustre Ajuntament de la nostra ciutat, inaugurarà el proper dimecres dia 15, primer dia de Fira, a les onze del matí, en els salons del Círcul Setabense, galantment cedits per la seua Directiva per a esta obra de cultura, el Saló d'Art Valencià, al que contribuiren amb llurs aportacions el Círcul de Belles Arts i Acció d'Art, de València, i els artistes xativencs, sempre disposats a l'esforç per l'art que tan profundament senten i amb tana propietat i justesa interpreten amb característiques peculiars.

El Centre Valencianista, l'Ateneu Popular i l'Ajuntament en corporació inauguraran el Saló d'Art Valencià, on seran exposades les obres concebudes i realizades pels artistes del País Valencià i, per tant, de característiques ben definides.

El dissabte, a les onze del matí, en el Círcul Setabense. Xativencs, no falten a esta primera manifestació de la II Diada Valencianista!

JOCS FLORALS

Este acte, dedicat a l'enlairament i conreu de la poesia i la literatura valencianes, promet ser un èxit a jutjar pel número de treballs que estan rebent-se, quasi tots de gran valor, responent als temes signats en el cartell respectiu.

El proper dimecres, dia 15, serà tancat el plaç d'admissió de treballs i el dissabte següent, dia 18, seran publicats els treballs premiats, segons resulte de la deliberació del Jurat que es manté secret fins la publicació de la sentència.

Avís als socis.

Els socis del Centre Valencianista que vullguen assistir als Jocs Florals ho podran fer presentant a l'entrada del lloc on es celebren el rebut del corrent mes d'agost. Els rebuts estaran a disposició dels senyors socis en la Secretaria del Centre Valencianista, on podran recollir-se de dos a tres de la vesprada i de deu o onze de la nit fins el divendres dia 17. Junt amb el rebut se'ls donarà la localitat corresponent.

Treballs ingressats.

Fins el dilluns passat, dia 6, a les dotze de la nit, s'han rebut en la Secretaria del Centre Valencianista els següents treballs per als Jocs Florals:

Lemes: "Geni", "Un tresor", "Bellesa", "Vida", "Virtut", "Cant", "I a on es guarden els morts", "Jo li he obert al Progrés el camí", "A l'ombra del Micalet", "Un tros de cel" "El foc de l'amor", "Tres flors", "Escrit per a tu", "Per València", "Flames de la Pàtria", "Saetabis augusta" "Els tres peixets", "Avant, València", "Primeries", "Honor del nostre poble", "Aigua, xufes i sucre", "La mort del comte d'Urgell", "New-York".

Estos són els lemes rebuts fins la data esmentada, per lo que esta publicitat deu valdre com l'acuse de rebut per als interessats.

En el número proper del setmanari es farà públic el resultat de la sentència del Jurat, ja que el plaç d'admissió es tancarà el dia 15, a les dotze del migdia.

Pel Centre Valencianista, el secretari, *Ernes Vanyó.*

EL CAMI, número solt, 15 cts.

PREUS DE SUSCRIPCIÓ:

Trimestre	2'25
Semestre	4'50
Any	9'00

NICOLAU SALMERON, 13

Lubrificants
"Standard"
Auto-engràs
"Ultra"

Importació directa
J. Porta Bernabé
Virués, 2 VALENCIA

El món com va

Balanç alemany

El desenllaç, esperat des de fa algunes setmanes, de la malaltia del President Hindenburg, arribà el dijous 2 d'agost. Tota la preocupació que la seua successió produïa en els mitjos europeus sembla esvaïda de moment. El nou *cop d'Estat* de Hitler, atribuint-se les funcions de president del Reich, tot i conservar les de canceller, eviten una solució de continuitat a les institucions de govern i deixa la successió que el nacional-socialisme, o per millor, el règim personal de Hitler està assegurat per temps indefinit.

La conseqüència més important del nou estat de coses és que Hitler com a president alemany ha obtés ja la submisió i el comanament suprem de la Reichswehr, que des del 30 de juny era la força veritable que regia Alemanya. Els poders moderador i executiu reunits en una sola mà, la personalitat política de Hitler, sols pot comparar-se a la de Roosevelt, cap de l'Estat i del govern a l'ensems, amb l'aventatge per al primer de carir de tot contrapés parlamentari i democràtic. Car no cal deixar-se enganyar pel *plebiscit* del 19 d'este mes, que com aquell del 12 de novembre de 1933, quan la retirada de la Societat de les Nacions, posarà al poble alemany davant un fet acomplit.

Mort Hindenburg, el darrer vestigi de poder moderador, de salvaguarda d'una hipotètica oposició política, desapareixen d'Alemanya. D'ara en avant, la confusió entre el nacional-socialisme i l'Estat esdevé absoluta. Vol dir que com diuen els diaris nazis, el Tercer Reich comença a la fi? Indubtablement, desapareguda la resistència d'Hindenburg, a tota modificació dels privilegis econòmics i feudals de la vella noblesa rural prusiana, Hitler estaria en condicions d'aplicar eixe famós programa socialisant que li portà l'adhesió de grans masses de proletaris i camperols, i de la petita burgesia arruinada, fins ara escamotejat i que res no sembla impedir ja la seua posta en marxa Tanmateix...

Tots els simptomes que podem recullir ja, ens mostren que el cop de barra iniciat el 30 de juny va a ser portat en avant sense cap dubitació. Malgrat algunes concesions formals purament, a les S. A., Hitler es separa cada cop més del moviment demagògic que el dugué fins el Poder, per a aparéixer sense vels com situant-se al cap de tots els vells grups financiers, latifundistes i militars que han dut sempre —àdhuc en el periode de la Constitució de Weimar— la direcció veritable del país. Es un règim de dictadura personal, refermat en la plutocràcia i el militarisme, el que va a inaugurar-se. Amo i presoner de la Reichswehr, Hitler està disposat a actuar contra tot el que s'opose a la seua *oportunitat*. Contra els vells companys que pretenguen realisar la *segona revolució;* contra els monarquisants que vullguen posar un Hohenzollern en el lloc que l'antic pintor de parets jutja que li correspon sense discusió.

Per a mantenir-se, el Führer, estaria disposat a tot. Fins a donar gust als interessos de la grossa indústria i de l'Estat Major, que repúdien l'isolament a què ha estat condemnada Alemanya per la política xenòfoba dels nazis.

La renúncia momentània a l'expansió pangermanista, i una nova campanya de caire pacifista, podrien ser les primeres manifestacions d'este nou canvi de política.

N.

Barcelona 7 agost 1934.

Paisatges valencians

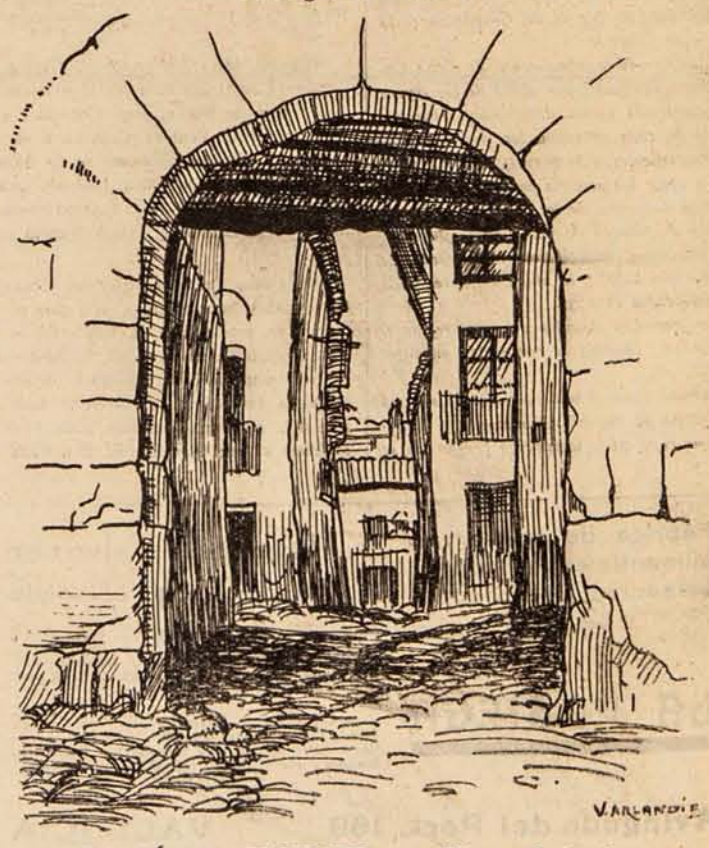

RACÓ DE CAUDIEL, *per Vicent Arlandis*